

**ПРАВЕН РЕЖИМ И ЗАЩИТА НА МОРСКОТО
ПРОСТРАНСТВО ПРИ ПОВИШЕН РИСК
ЗА ОБЩЕСТВЕНОТО ЗДРАВЕ**

проф. д.н. Мария Нейкова*
проф. д.н. Мариела Деливерска**

**LEGAL REGULATION AND PROTECTION OF MARINE AREA IN
INCREASED PUBLIC HEALTH RISK**

Prof. D.Sc. Mariya Neykova*
Prof. Mariela Deliverska, LL.M., MPH, PhD, DSc.**

***Резюме:** Въздействието от промените на климата и влошаването на състоянието на околната среда по отношение на морските ресурси и екосистемите засягат отрицателно ефективното упражняване на основни правата на човека, сред които право на здравословна околна среда и право на високо равнище на закрила на човешкото здраве.*

Опазването на общественото здраве и осигуряването на благоприятна околна среда са отговорност на държавата, като в чл. 55 от Конституцията се регламентира правото на гражданите на здравословна и благоприятна околна среда, като държавата има установено задължение да приеме законодателство, което да създаде условия и предпоставки за гарантиране на тези основни техни права.

В контекста на осигуряване на общественото здраве, Конституцията установява задължение за държавата да закриля здравето на гражданите, като това задължение обхваща и дейности свързани с грижата и опазването на околната среда и условията за живот, които природата е създала.

Опазването на морските екосистеми и създаването на предпоставки за устойчиво използване на морските ресурси би предотвратило влошаването на състоянието на морските пространства, като едновременно с това би оказало благоприятно въздействие между различните области и политики, които биха позволили решаването на свързаните със здравето въпроси в техния по-широк контекст.

***Ключови думи:** Морско пространство, обществено здраве, право, защита*

***Abstract:** The impact of climate change and environmental deterioration of marine resources and ecosystems have negative effect on exercise of fundamental human rights, including the right to healthy environment and the right to high level of protection of human health.*

* Бургаски Свободен Университет, Център по юридически науки, ел. поща: mneikova@bfu.bg

** Медицински Университет – София, Факултет по обществено здраве, ел. поща: m.deliverska@foz.mu-sofia.bg

* Burgas Free University, Faculty of Legal Studies, e-mail: mneikova@bfu.bg

** Medical University - Sofia, Faculty of Public Health, e-mail: m.deliverska@foz.mu-sofia.bg

The protection of public health and the provision of favorable environment are responsibilities of the State, as article 55 of the Constitution regulates the right of citizens to a healthy and favorable environment, as the State has an obligation to adopt legislation so to create conditions and prerequisites for guaranteeing those main rights.

As to the context of ensuring public health, the Constitution establishes obligation for the State to protect the health of citizens, as this obligation also refers to activities related to care and environmental protection, protection of living conditions created by nature.

Protection of marine ecosystems and establishment of preconditions for sustainable use of marine resources would prevent the deterioration of marine areas, which at the same time would provide positive impact on various areas and policies, addressing health issues in broader context.

Key words: *Marine area, Public Health, Law, Protection*

ВЪВЕДЕНИЕ

Човешкото здраве и благосъстоянието на хората са пряко свързани със състоянието на околната среда. Естествената среда, когато е в добро качество, осигурява основни потребности, като чист въздух и вода, плодородна земя за производството на храни и енергийни и материални ресурси.

Повече от половината от кислорода, който дишаме, се образува от морските организми, една четвърт от предизвиканите от човека емисии на CO₂ в атмосферата се поглъщат от морските води, а най-големият резервоар на Земята, в който се извършва активен кръговрат на въглерода, е океанът. Ето защо опазването на морската среда е от съществено значение не само за опазването на биологичното разнообразие, но и за благосъстоянието на хората и планетата, както и за икономиката.[16]

Морската среда и нейните екосистеми са подложени на натиска и въздействието на редица дейности, извършвани от човека, като например риболов, смущения на морското дъно, замърсяване или глобалното затопляне. Във връзка с политиката по опазване на морската среда в Европа, Европейския съюз прие през 2008 г. Рамкова директива за морска стратегия, с която се дава възможност за устойчиво използване на морските продукти и услуги. Съгласно Рамковата директива, държавите разработват и въвеждат Национални морски стратегии, за постигане на добро състояние на околната среда, като част от широкообхватното екосистемно управление на морската среда.

Световната здравна организация (СЗО) отделя специално внимание на механизмите, средствата и политиките за преодоляване на заболявания чрез здравословна среда. Важността и фокуса на внимание към тези въпроси е продиктуван от обстоятелството, че с подобряване качеството на ключови елементи от околната среда може да се предотвратят проявите на определени заболявания и да се подобри човешкото здраве.¹

Европейският парламент прие програма за действията на Съюза в областта на здравето за периода 2021-2027, с оглед изискванията на Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) и чл.35 от Хартата на основните права на Европейския съюз, където е заложено, че при определяне и осъществяване на политики и

¹ World Health Organization, Preventing disease through healthy environments. A global assessment of the burden of disease from environmental risks, 2016.

дейности на Съюза, трябва да осигурява високо равнище на закрила на човешкото здраве.

В чл. 168 от ДФЕС е регламентирано, че Съюза трябва да допълва и подкрепя националните здравни политики, да поощрява сътрудничеството между държавите и да насърчава координацията между техните програми, при пълното зачитане на отговорностите на всяка държава членка на ЕС да определя своята здравна политика, да организира, предоставя и управлява здравните услуги и медицинските грижи. Всяка държава член на ЕС носи отговорност за своята здравна политика, но от всяка се очаква да опазва общественото здраве.

В контекста на защита на общественото здраве, чрез сътрудничество е необходимо да се подобри подготвеността, предотвратяването и контролът на разпространение на болести при хората чрез ограничаване и превенция на трансгранични заплахи.

ПРАВНА РЕГЛАМЕНТАЦИЯ ЗА ГАРАНТИРАНЕ ПРАВОТО НА ЗДРАВНОСЛОВНА И БЛАГОПРИЯТНА ОКОЛНА СРЕДА

Опазването на общественото здраве и осигуряването на благоприятна околна среда са отговорност на държавата, като в чл. 55 от Конституцията се регламентира правото на гражданите на здравословна и благоприятна околна среда, като държавата има установено задължение да приеме законодателство, което да създаде условия и предпоставки за гарантиране на тези основни техни права.

Същностната характеристика на понятието „здравословна и благоприятна околна среда“ включва в себе си не само обезпечаване на нормални за съвременния живот условия, но също така и здравословна околна среда. Морската среда също е част от общото понятие за околна среда

В контекста на осигуряване на общественото здраве, Конституцията установява задължение за държавата да закрила здравето на гражданите, като това задължение обхваща и дейности свързани с грижата и опазването на околната среда и условията за живот, които природата е създала. По смисъла на закона за опазване на околната среда (ЗООС), дейността по опазване на околната среда е държавна политика, която изисква централизиран подход и която се провежда чрез приемане на последователно и вътрешно синхронизирано законодателство. В тази връзка, първият принцип, на който се основава опазването на околната среда е устойчивост². [6]

В чл. 15 от Конституцията е регламентирано, че Република България осигурява опазването и възпроизводството на околната среда, поддържането и разнообразието на живата природа и разумното използване на природните богатства и ресурсите на страната. Тази императивна норма се отнася до всички дейности, като на тази основа е изграден и принципа на чл. 55 от Конституцията регламентиращ основното право на гражданите на здравословна и благоприятна околна среда в съответствие с установените стандарти и норми, както и задължението им да опазват околната среда.

На Конституционно ниво е възприето виждането, че опазването на околната среда е гаранция за „качествен живот на гражданите в общността“³. [8] Приоритетната защита на опазването на околната среда като значим публичен интерес на национално и наднационално ниво предполага всеки член на обществото да понесе известни ограничения, но едновременно всеки споделя с всички останали ползите от съхраненото благоприятно състояние на природата като общодостъпно благо.

² Вж. Чл. 3, т. 1 от Закона за опазване на околната среда.

³ В тази посока, Решение № 14 от 2021 г. по к.д. № 14 от 2020 г.

С приемане на нормативна уредба на законово и подзаконова ниво и по-конкретно с материята регламентирана в Закона за устройството на черноморското крайбрежие се цели създаване на условия за опазване, устойчиво развитие и устройство на Черноморското крайбрежие, като се въвеждат механизми за насърчаване разумното използване на природни ресурси.

През 2012 година, във връзка с изисквания в Закона за водите, е приета Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България⁴. В стратегията се подчертава, че за подобряване на ефективността при интегрираното управление на водата, е необходимо създаване на институционална рамка, която да гарантира, че отговорността за вземането на решения във връзка с развитието на водния сектор на национални, регионално и местно ниво ще поета от публичната власт – държавата и общините. [12]

Въз основа на Закона за водите, за осъществяване на функции по интегриране на политиката по водите и отрасловите политики във водния сектор, е създаден и функционира Координационен съвет по водите, който се председателства от министъра на околната среда и водите. [5] Координационният съвет по водите е създаден с влезлия в сила на 4 август 2015 г. Закон за изменение и допълнение на закона за водите⁵, с цел интегриране на политиката по водите и отрасловите политики във водния сектор. В състава на съвета, се включват министъра на земеделието и храните, министъра на енергетиката, министъра на икономиката, министъра на регионалното развитие и благоустройството, министъра на здравеопазването, министъра на вътрешните работи, министъра на транспорта и съобщенията, министъра на образованието и науката, както и представител на Националното сдружение на общините в Република България.

Правомощията на този специализиран съвет са свързани с координация на дейности по разработването и изпълнението на планове за управление на речните басейни, планове за управление на риска от наводнения, програми от основни и допълващи мерки за опазване и възстановяване на водите, дейности свързани с мерки за постигане на целите за намаляване на вероятността и неблагоприятните последици от наводнения.

В национален план, дейността на министъра на околната среда и водите по осъществяване на управлението на водите на национално ниво се подпомага от Висш консултативен съвет по водите, който е създаден на основание чл.9от Закона за водите. Той е постоянен консултативен орган към Министерството на околната среда и водите и пряко подпомага министъра при осъществяване на управление на водите. Финансирането на разходите за дейността на този постоянен консултативен орган се покриват от бюджета на Министерството на околната среда и водите, като членовете на Висш консултативен съвет не получават възнаграждение за своята дейност.

Конкретно във връзка с опазването на околната среда в Черно море, със заповед на министъра на околната среда и водите, е създадена и функционира Експертна консултативна група по прилагане на Рамковата директива за морската стратегия, която има за задача да подпомага експертно и оперативно Консултативния и координационен съвет по опазване на околната среда в Черно море.

В състава и дейността на Експертната консултативна група участват представители на Министерство на околната среда и водите, Министерство на земеделието,

⁴ Решението за приемане на Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България е обнародвано в ДВ бр. 96 от 6 декември 2012 г.

⁵ Обн. ДВ бр. 58 от 2015 г.

храните и горите, Българска агенция за безопасност на храните, Министерство на туризма, Министерство на енергетиката, Министерство на икономиката, Министерство на регионалното развитие и благоустройството, Министерство на външните работи, Министерство на транспорта и съобщенията, Министерство на здравеопазването и Института по океанология при Българска академия на науките. С оглед на обстоятелството, че въпросите в обхвата на компетентност на Експертната консултативна група, които се поставят а разглеждане от нея са свързани с опазване на околната среда в Черно море, в състава ѝ се включват и представители на областните администрации на черноморските общини в България. [15] В състава на консултативната група участват представители на Областна администрация Добрич, на Областна администрация Варна, на Областна администрация Бургас, Община Шабла, Община Каварна, Община Балчик, Община Аксаково, Община Варна, Община Бяла, Община Долни чифлик, Община Аврен, Община Несебър, Община Поморие, Община Бургас, Община Созопол, Община Приморско и Община Царево.

Политиката по управление и опазване на водите е пряко свързана с развитието на законодателството и процеса по синхронизиране на национална нормативна уредба с международноправната регулаторна рамка. Целта на опазване на околната среда в морското пространство, като част от глобалната цел за опазване на екосистемата на планетата, се разглежда в контекста на множество стратегии и рамкови политики на международно, национално и регионално ниво.

В Националната програма за развитие България 2030⁶, са формулирани 13 приоритета, сред които Чист въздух и биоразнообразие, Здраве и спорт. [11] Като подприоритет е заложено постигането на добро качество на химично и екологично състояние на водните тела на територията на Република България, както и постигане на добро състояние на околната среда в морските води.

ОПАЗВАНЕ НА МОРСКИТЕ ЕКОСИСТЕМИ

Опазването на морските екосистеми и създаването на предпоставки за устойчиво използване на морските ресурси би предотвратило влошаването на състоянието на морските пространства, като едновременно с това би оказало благоприятно въздействие между различните области и политики, които биха позволили решаването на свързаните със здравето въпроси в техния по-широк контекст.

В международно правен контекст, България от 1994 година е обвързана със спазването на Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване⁷. Съгласно Конвенцията, понятието „Черно море“ включва териториално море и изключителната икономическа зона на всяка договаряща страна. Прилагането на разпоредбите на Конвенцията изискват всяка страна да осигури прилагането на нормите в района на Черно море, където тя упражнява суверенитет без да нарушава правата и задълженията на останалите страни по Конвенцията, както и нормите и задълженията произтичащи от международното право. [7]

Като част от задълженията по международния договор, всяка държава следва да предприеме действия за предотвратяване на замърсяване на морската среда на Черно море от всякакъв източник с вещества или материали, изрично посочени в Конвенцията. Изискването за опазване на морската среда и предотвратяване на замърсяване-

⁶ Приета с Протокол № 67 на Министерския съвет от 2.12.2020 г.

⁷ Конвенцията е ратифицирана от Народното събрание със закон приет на 29.11.1992 г. В сила за Република България ат 15.01.1994 г.

то в Черно море се отнася и по отношение на източници на замърсяване, които са разположени на сушата.

В контекста на Рамкова директива за морска стратегия (Директива 2008/56/ЕО), се установяват механизми за действие на ниво Европейски съюз, в областта на политиката за морска среда. Директивата съдържа специфична регулаторна рамка целяща поддържане на биологичното разнообразие, представляваща основополагащ механизъм за постигане на добро състояние на околната среда в морските пространства. Нормативно регламентираният подход за създаване на морски защитени територии, както и въвеждането на различни механизми за пространствена защита, са обвързани с изпълнението на международни ангажменти в рамките на взаимно сътрудничество между държавите.

В международен план, съществена добавена стойност в системата от правни и регулаторни механизми за защита на моретата, внася Конвенция на ООН по морско право, с която се определят отговорностите и правата на нациите, като едновременно с това Конвенцията установява богат набор от задължения свързани със защитата и опазването на морската среда.

В рамките на европейския съюз, с Решение (ЕС) 2017/848 се въвежда набор от подробни критерии и методологични стандарти за подпомагане на държавите членки на ЕС при прилагането на рамковата директива за морска стратегия (РДМС), по-специално при определянето на добро състояние на околната среда (ДСОС). Това е от важно обществено и социално значение пред факта, че Черно море е регионът с най-голям процент крайбрежни води. [2]

ПОДОБРЯВАНЕ СЪСТОЯНИЕТО НА МОРСКИТЕ ПРОСТРАНСТВА И ОГРАНИЧАВАНЕ НА ВРЕДНОТО ВЛИЯНИЕ НА МОРСКИТЕ ОТПАДЪЦИ

Въпросът за замърсителите в морските хранителни продукти и концентрацията на тежки метали, полихлорирани бифенили и диоксиди, следва да бъде поставен във фокуса на внимание, тъй като при някои видове риба и продукти от риболов в някои морски региони (по-специално в региона на Балтийско море) надвишава максималните стойности, което в дългосрочен план може да доведе до забрана за продажба на риба (например съомга) от съответната морска зона.

Друг съществено важен аспект от цялостната политика за защита на общественото здраве и превенция на рискови фактори в морските пространства е дейността по ограничаване наличието на морски отпадъци в сухоземната и в морската среда. Като морски отпадъци се определя всеки отпадък, попаднал в морската среда, било то умишлено или неволно, и който се определя по и естество. По размер, морските отпадъци могат да бъдат нано-, микро-, и мегаотпадъци, а по своето естество, те могат да бъдат контейнери, обемисти отпадъци, отпадъци намиращи се на морското дъно, пластмаси, риболовни уреди, отломки или полупотънали кораби, опасни отпадъци, текстилни влакна, пластмасови микрочастици и други.

Морските отпадъци представляват повърхности, върху които могат да се прикрепят много организми и бактерии, като улеснява навлизането в видове, които могат да променят баланса на морските екосистеми и които могат да бъдат погълнати от морската флора и фауна, когато бъдат объркани с храна.

В международен и в национален план, наличието на отпадъци е видно във всички участъци на морската среда – както по бреговата ивица, така и при водния стълб, а също и на морското дъно.

Ограничаване на разпространението на морските отпадъци е трудно предизвикателство, тъй като този вид замърсяване не се ограничава от териториални граници, а отпадъците се пренасят от водни течения и от вятъра на дълги разстояния, като понякога могат да засегнат области, които са значително отдалечени от мястото на първоначално замърсяване. В тази връзка, Европейският парламент, през 2021 г. прие Резолюцията относно въздействието на морските отпадъци върху риболова.[14]

В контекста на защита на здравето на хората и овладяване високите нива на риск за общественото здраве, Европейската комисия изготви предложение за Европейска стратегия за пластмасите в кръговата икономика.⁸ Пластмасовите микрочастици, малки фрагменти с размери под 5 мм, се натрупват в морето, където малкият им размер ги прави лесни за поглъщане от морските организми. Те могат също така да навлизат в хранителната верига. Въпреки че голяма част от пластмасовите микрочастици са резултат от раздробяването на по-големи парчета от пластмасови отпадъци, значителни количества също навлизат в околната среда директно, поради което е по-трудно тяхното проследяване и предотвратяването на разпространението им. [3]

Увеличаването на рециклирането на пластмаси може да доведе до значителни екологични и икономически ползи. По-високите равнища на рециклиране на пластмасите, сравними с тези на други материали, може да се постигнат единствено чрез подобряване на начина по който пластмасите и пластмасовите изделия са произведени и проектирани. Пластмасите се правят от редица полимери и са силно персонализирани, чрез добавяне на специфични добавки, за да отговарят на функционалните и/или естетическите изисквания на всеки производител.

За да се подкрепи подобряването на проектирането, като същевременно не се наруши функционирането на вътрешният пазар, е необходимо преразглеждане на съществените изисквания за пускане на опаковки на пазара. Насърчаване на търсенето на рециклирани пластмаси може да повлияе положително върху ограничаване на замърсяването.

По отношение на използването на рециклирани пластмаси в материалите, предназначени за контакт с храни (напр. бутилки за напитки, прибори за хранене), е необходимо да се даде приоритет на високите стандарти на безопасност на храните, като същевременно се предоставя ясна и надеждна рамка за инвестиции и иновации в решенията. Въведените в Европейското законодателство правила за материалите и предметите, предназначени за контакт с храни, целят осигуряване на защита на човешкото здраве и предотвратяване на неприемливи промени в състава на хранителните продукти.

Предвид обстоятелството, че 80% от морските отпадъци идват от сушата, проблемът с морските отпадъци не може да бъде ефективно преодолян без да се обърне внимание на въпросите, свързани с провеждането на ефективна политика и действия за намаляване, ограничаване и събиране на отпадъците от сушата, във връзка с което Организацията на обединените нации е изготвила и реализира Програма за околната среда „Морски отпадъци – аналитичен преглед“⁹. В целите за устойчиво развитие на ООН, до 2025 година се предвижда предотвратяване и значително намаляване на за-

⁸ Европейска комисия, Съобщения на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет, Комитета на регионите, Регионална стратегия за пластмасата в кръговата икономика, COM (2018) 28 оконч., от 16.1.2018 г.

⁹ Програма на ООН за околната среда (UNEP) приета 2005 г., с наименование „Морски отпадъци – аналитичен преглед“.

мърсяването на морската среда от всякакъв вид дейности, в това число и намаляване на морските отпадъци и на биогенното замърсяване.

На ниво Европейски съюз, от 2004 година насам във връзка с екологичната отговорност по отношение предотвратяване и отстраняване на екологични щети, се приемат и се въвеждат в законодателството на държавите-членки на ЕС директиви¹⁰ с цел гарантиране на висока степен на защита на околната среда в цял Европа. Директива относно екологичната отговорност в защита на европейските природни ресурси се прилага относно екологична отговорност при възникване на щети или непосредствена заплаха за щети; при предприемане на незабавни мерки за предотвратяване на допълнителни щети; във връзка с оценка на екологичните щети; при планиране на отстраняване; както и при изпълнение, мониторинг и докладване на мерки за отстраняване. [1]

През 2019 година, с развитие на Общностното законодателство в областта на защита на околната среда, по-конкретно във връзка с дейности по докладване и мониторинг в рамките на политиките на ЕС в областта на околната среда е приет Регламент (ЕС) 2019/1010 относно привеждането в съответствие на задълженията за докладване в рамките на законодателството, свързано с околната среда. [13]

Приемането на Регламента има за цел да въведе съвременни механизми за управлението на информацията, като се гарантира по-последователен подход към законодателните актове, попадащи в обхвата на Регламента, чрез опростяване на докладването и намаляване на административната тежест.

В националната правна рамка и в действащото законодателство в България, по отношение опазване на околната среда в морските води, се прилага изрична Наредба, която е приета през 2010 г.¹¹ и която регламентира начина за постигане и поддържане на доброто състояние на околната среда в морски води. [9]

С Наредба от 2001 година¹² се определят показателите и нормите, на които трябва да отговарят качеството на крайбрежните морски води. С този подзаконов нормативен акт изрично се определя обхвата на понятието за „крайбрежни морски води“, като това са водите, намиращи се между бреговата линия и линията, всяка точка от която е на отстояние една морска миля от най-близката точка на изходната линия, от която се измерва широчината на териториалното мори, като в устията на реките се разширява до границата на пресните води. В райони на съществуващо и перспективно ползване на водите при курортните обекти, спортни бази, обекти за лечение и профилактика с регламентирани зони за къпане, райони за развитие и възпроизводство на аквакултури, както и районите с уникални екосистеми. [10]

Наредбата е насочена към осигуряване на епидемична безопасност на крайбрежните морски води. За целите на тази наредба, директорът на басейновата дирекция за Черноморски район разработва програма за опазване и възстановяване на качеството на крайбрежните морски води към плана за управление на района. С цел установяване на стойности за качество на крайбрежните морски води и за гарантиране на епидемична безопасност, се използват лабораторни методи. Проследяват се както общи физико-химични показатели (плаващи примеси, цвят, мирис, прозрачност и др.), така и общи показатели за органични замърсяващи вещества.

¹⁰ Директива 2004/35/ЕО от 21 април 2004 г. относно екологичната отговорност по отношение на предотвратяването и отстраняването на екологични щети, ОВ L 143, 30.4.2004 г., стр. 56-75

¹¹ Наредба за опазване на околната среда в морските води, Обн. ДВ бр. 94 от 30.11.2010 г.

¹² Наредба № 8 от 25 януари 2001 г. за качеството на крайбрежните води, Обн. ДВ бр. 10 от 2 февруари 2001 г.

Стойностите на показателите за качеството на крайбрежните морски води се определят от акредитирани лаборатории по методи, установени с български стандарти. В случаите, когато липсват утвърдени стандарти, се използват утвърдени методи за изследване на качеството, а в случаи на необходимост и въвеждат и използват и методи, утвърдени от министъра на околната среда и водите.

С цел възстановяване и поддържане на доброто състояние на водите, на морското дъно и на крайбрежните зони, през 2010 г., с Постановление на Министерския съвет¹³ е приета Наредба за опазване на околната среда в морските води, с която се регламентира редът и начина за постигане и поддържане на добро състояние на морските води. Компетентните органи, които приоритетно са ангажирани с прилагане на специалното законодателство в областта на опазване на околната среда в морските води са Министерският съвет, министърът на околната среда и водите, министърът на транспорта и съобщенията, министърът на земеделието, храните и горите, министърът на външните работи, министърът на регионалното развитие и благоустройството, министърът на икономиката, министърът на енергетиката, министърът на туризма, министърът на здравеопазването, председателят на Българската академия на науките, както и директорът на Басейновата дирекция за Черноморския район.

Морска стратегия с програма от мерки се приема от Министерския съвет, по предложение на министъра на околната среда и водите. С изменение¹⁴ в Наредбата за опазване на околната среда в морските води от 13 май 2022 г. е установено задължение на министъра на транспорта и съобщенията да осъществява контрол върху замърсяването от кораби и използването на морската среда за навигационни и транспортни цели. Министърът осъществява това задължение и упражнява своите правомощия в тази посока чрез Изпълнителна агенция „Морска администрация“.

Министърът на здравеопазването, чрез Регионалните здравни инспекции провежда мониторинг на водите за къпане в крайбрежните морски води на Черно море. С Наредбата се регламентира и задължение на министерството на здравеопазването е за изготвяне и представяне на министъра на околната среда и водите на информация (обхващащи кръга от въпроси в компетентността на министъра на здравеопазването) във връзка с подготовката на първоначалната оценка на състоянието на околната среда в морските води. Министерството на здравеопазването, във връзка със своята компетентност, участва и в разработването и изпълнението на програмите за мониторинг и на програмата от мерки за постигане и поддържане на добра състояние на околната среда в морските води.

В рамките на регионално сътрудничество, държавите-членки на ЕС, от региона на Черно море координират общи действия с цел постигане на съгласуваност между отделните части на морската стратегия на Република България с морските стратегии на останалите държави. Сътрудничеството се осъществява главно въз основа на конкретен план за действие с цел опазване на околната среда в Черноморските води, като държавите съвместно определят критерии за добро състояние на околната среда, залагат екологични цели и разработват програми за мониторинг.

Междудържавното черноморско сътрудничество е част от критичната инфраструктура на Крайбрежната зона, като критичната инфраструктура има комплексен характер и изпълнява жизнено важна мисия в обществения живот. Част от видовете

¹³ Наредбата, която е в сила от 30.11.2010 г., е приета с Постановление на Министерския съвет № 273 от 23.11.2010 г.

¹⁴ Обн. ДВ бр. 36 от 13 май 2022 г.

обекти в инфраструктурата са свързани с направления от обществено жизнено значение, с принос за вътрешния икономически живот на страната. В периода 2021-2025, във връзка процеса на морското пространствено планиране, България реализира заложени с програмен документ „Морски пространствен план на Република България“ цели, насочени към интегративна морска политика, прилагане на екосистемен подход за насърчаване на устойчивото развитие и растеж на морските и крайбрежни икономики и за устойчиво използване на морските крайбрежни ресурси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въздействието от промените на климата и влошаването на състоянието на околната среда по отношение на морските ресурси и екосистемите засягат отрицателно ефективното упражняване на основни правата на човека, сред които право на здравословна околна среда и право на високо равнище на закрила на човешкото здраве.

Подготвеността е ключът към подобряване на устойчивостта спрямо бъдещи заплахи за здравето. Държавите, предвид тяхната отговорност за предоставяне на здравеопазване, следва да извършват стрес тестове на системите си, за да открият слабостите и да проверят дали са подготвени за евентуална бъдеща здравна криза.[4] При подготвяне на стратегии и реализиране на политики е важно да се отчете обстоятелството, че в областта на общественото здраве, в рамките на Европейския съюз, Общностните програми и политики допълват националните.

Предотвратяване и ограничаване на вредна човешка дейност, както и намаляване на вредните вещества и на замърсителите в Черноморските води и в крайбрежието, ще спомогне за запазване на доброто качество на морската околната среда. Полагане на грижи, предприемане на целенасочени действия и реализиране на политики в тази насока, ще позволят дълготрайното съхранение на Черноморското крайбрежие и морската вода, като по този начин ще се опазят и отделните компоненти на средата. Възстановяването на морските екосистеми и опазването на средата от влиянието на неблагоприятни фактори, изисква системен подход към управлението на човешките дейности.

Координирани мерки в областта на общественото здраве на равнище Европейски съюз, както и между съседни региони, е от съществено важно значение за преодоляване на различия, подобряване на готовността за справяне с извънредни ситуации, както и повишаване нивото на реакцията и управление при евентуални бъдещи здравни кризи.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Директива 2004/35/ЕО от 21 април 2004 г. относно екологичната отговорност по отношение на предотвратяването и отстраняването на екологични щети, ОВ L 143, 30.4.2004г., стр. 56—75
2. Европейска комисия, Доклад относно изпълнението на Рамковата директива за морска стратегия, COM (2020) 259 окончателен, 25.06.2020 г.
3. Европейска комисия, Съобщения на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет, Комитета на регионите, Регионална стратегия за пластмасата в кръговата икономика, COM (2018) 28 оконч., от 16.1.2018 г.

**Международна научна конференция
„ЧЕРНО МОРЕ – ВРАТА И МНОГО МОСТОВЕ“ – 2022**

4. Европейски парламент, Програма за действия на Съюза в областта на здравето за периода 2021-2027 г. (програма „ЕС в подкрепа на здравето“), P9_TA(2020)0304
5. Закон за водите, Обн. ДВ бр. 58 от 2015 г.
6. Закона за опазване на околната среда, Обн. ДВ бр. 91 от 2002 г.
7. Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване, ратифицирана със закон приет на 29.11.1992
8. Конституционен съд на Република България, Решение № 14 от 2021 г. по к.д. № 14 от 2020 г.
9. Наредба за опазване на околната среда в морските води, Обн. ДВ бр. 94 от 30 Ноември 2010 г.
10. Наредба № 8 от 25 януари 2001 г. за качеството на крайбрежните морски води, Обн. ДВ. бр. 10 от 2001 г.
11. Националната програма за развитие България 2030
12. Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България, решение Постановление № 6 от 21 януари 2022 г. за допълнение на Наредбата за опазване на околната среда в морските води, приета с постановление № 273 на министерския съвет от 2010 г., Обн. ДВ бр. 7 от 25 януари 2022 г.
13. Регламент (ЕС) 2019/1010 на Европейския парламент и на Съвета относно привиждането в съответствие на задълженията за докладване в рамките на законодателството, свързано с околната среда, и за изменение на регламенти (ЕО) № 166/2006 и (ЕС) № 995/2010 на Европейския парламент и на Съвета, директиви 2002/49/ЕО, 2004/35/ЕО, 2007/2/ЕО, 2009/147/ЕО и 2010/63/ЕС на Европейския парламент и на Съвета, регламенти (ЕО) № 338/97 и (ЕО) № 2173/2005 на Съвета и Директива 86/278/ЕИО на Съвета, ОВ L 170/115 от 26.6.2019
14. Резолюция на Европейския парламент от 25 март 2021 г. относно въздействието на морските отпадъци върху риболова, Обн. ОВ С 4941 8.12.2021, стр. 14-25.
15. Borisova, O., Selected issues concerning the administrative and territorial structure of Bulgaria, Eastern Academic Journal, Issues 4, pp. 183-190, 2018, ISSN: 2367-738
16. World Health Organization, Preventing disease through healthy environments. A global assessment of the burden of disease from environmental risks, 2016 на Народното събрание обн. ДВ бр. 96 от 6.12.2012 г.